

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

5 An materia legis, seu eius obiectum necessariò debeat esse honestum,
& virtuti conforme, & de differentia inter legem canonicam, & ciuilem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

PUNCTUM IV.

Quot, & qui sint legis actus.

- 1 Quatuor enumerantur.
- 2 Propositur obiectio.
- 3 Satisfit obiectio.
- 4 Quomodo inhabilitas, & irritatio fit actus legis.

1 **R**espondeo quatuor enumerari a Modestino in l. legis virtus ff. de legibus. Leges (inquit) virtus hac est, imperare vetare, permittere, punire. D. Th. 1. 2. q. 92. art. 2. & communiter Doctores, ex his verbis colligunt nullam esse legem, quae vel non imperet, aut vetet, aut permittat aliquid faciendum, aut factum puniat. & ita probat, & variis textibus exornat Azor. tom. 1. in sit. moral. lib. 5. c. 5. quae ff. 5. Suarez l. b. 1. de legib. c. 15. & seqq.

2 Sed obicit potest: quia aliqui ex his actibus non distinguuntur; alij vero ad legem non pertinent. Primò enim imperare, non videtur distingui à vetare. Nam prohibens aliquid fieri, imperat ne fiat. Ex alia etiam parte permissio, & punio, non sunt actus legis: nam permissio non inducit obligationem quatenus permissio est. Ergo non potest esse actus legis permissio. Item punio fit propter legem violatam. Ergo iam supponit totam legem. Ergo non est actus ipsius: alias etiam collatio praemij actus legis enumerabitur, & sic plures actus legis erant, quam quatuor enumerati.

3 Respondeo imperare, & vetare distingui, tanquam affirmativum, & negativum: nam etsi omnis lex si in rigore sumatur, verè, & propriè imperet; ex communi tamen acceptione accommodatur solum legi imperanti aliquid positivum Verbi gratia, auditionem Missae, largitionem elemosynae: contra vetare, accommodatur est legi prohibenti actum, & imperanti negationem, quales sunt leges prohibentes furta, fornicationes, homicidia, & alia huiusmodi. De permissione autem, siue sit de bono actu, siue de malo: qua ratione ad legem pertinere possit? Dico non pertinere ad legem per se, sed consecutiue, quia non est lex respectu illius, cui est facta permissio, est tamen lex respectu aliorum. Nam eo ipso, quo tibi permittitur aliquid malum absque punitione facere, prohibentur iudices, & omnes alij, ne te obinde puniant, aut molestant. Quod si permissio non de aliquo malo sit, sed de aliquo bono, similiter etiam prohibentur alij, ne te in eius usu perturbent. De punitione similiter dicendum est obligare iudices ad eius executionem, & subditos, ut punitionem sustineant. Neque est simile de praemio, nam licet aliquando praecedat à superiore ferente legem; non tamen est necessarium, ut ab illo semper procedat, potest enim sicut & consilium ab aequali, & inferiori oriri; idè quae punio est semper actus legislatoris, non tamen praemij collatio.

4 Solum de inhabilitate personarum ad aliquos actus, & de illorum irritatione, dubitari potest, an sit actus legis? Ratio dubitandi est: quia ignorantes afficit; quod de praecipis dici non potest. Sed dicendum est inhabilitatem personarum ad contrahendum, & irritationem actuum à lege oriri; quia lex ipsa prohibet, ne subditi tales actus validos efficiant: & licet ignorantem ligentur, quoad valorem actus, non tamen ligantur, quoad culpam. Quocirca lex irritans duo habet; & habet obligare subditos, ne efficiant tales actus, & habet obligare, ne validos illos efficiant. Hoc secundum verum habet, etiam si ignoranter procedant. Sic Suarez lib. 1. de legib. cap. 17. num. 10.

PUNCTUM V.

An materia legis necessariò debeat esse honesta, & virtuti conformis, & de differentia inter legem canonicam, & civilem.

- 1 Propositur ratio dubitandi.
- 2 Statuitur omnem legem debere esse de actu virtutis, & satisfi rationi dubitandi.
- 3 Expenditur differentia inter legem canonicam, & civilem.
- 4 Quando Ecclesiasticus viri debet legi civili.

1 **R**atio dubitandi est; quia plures sunt leges gubernationi politicae attendentes potius, quam morum honestati: qualis est lex prohibens actionem aduersus defraudantem infra dimidium iusti pretij: concedens praescriptionem possidendi bona fide aduersus proprium dominum: permittens meretrices, non puniens occisionem adulterae, & alia similes. Item saepe res indifferentes prohibentur. Ergo non est de ratione legis, quod sit de materia virtutis.

- 2 Certa tamen sententia est, omnem legem, siue naturalem

siue canonicam, & civilem necessariò esse de aliquo actu virtutis; quia lex omnis debet esse honesta, & rationi conformis: ut dixit Iudorus lib. 5. symolog. cap. 2. & refertur in c. omnis, lex dist. 3. tradit D. Thom. 1. 2. q. 95. art. 3. sed ea quae sunt honesta, & rationi naturali conformia, ad virtutem pertinent. Ergo Item finis cuiuslibet legis est, facere subditos bonos, ut tradit D. Thomas receptus ab omnibus 1. 2. q. 92. art. 1. Sed non potest subditos efficere bonos, nisi id, quod imperat, bonum sit. Ergo. Item lex humana intendit civis suos bonos civis, facere, qui esse non possunt tales, nisi bonis motibus praediti sint. Ad rationem autem dubitandi facile respondetur, omnia illa ad pacem, & tranquillitatem reipublicae pertinere; quia lex civilis accommodatur humanae conditioni, & fragilitati, cui est conveniens, & honestum impunita relinquere aliqua minora mala, ne in maiora probatur.

Ex quo fit lege humana non prohiberi omnes actus vitiosos, imò atenta hominum conditione, neque prohiberi posse; quia atenta hominum conditione est conveniens ad rectam gubernationem aliqua mala permittere, & impunita relinquere. Ergo non potest esse conveniens omnia mala prohibere, & punire: & ita docuit Salas di. p. 9. de leg. ff. 2. m. 39. Suarez lib. 3. de leg. 1. 2. n. 12. & lib. 4. c. 11. n. 3.

Neque obstat omnes actus vitiorum à lege naturali, & divina prohiberi; quia lex naturalis, & divina attendit, quid unicuique conveniat, lex vero positiva, quid communitati: & cum communitati hominum conveniens sit atenta eorum fragilitate, aliqua minora mala permitti, non potest esse conveniens omnia prohiberi.

Dices. Lex positiva prohibens ea, quae naturali, vel divina lege sunt prohibita, non addit specialem malitiam. Ergo si à lege naturali sunt prohibita, poterit lex positiva, ea omnia prohibere, cum nullum gravamen subditis inde imponat. Adde qui peccat aduersus legem naturalem, & divinam, dignus est non solum poena apud Deum, sed etiam apud homines; ad iudicis enim pertinet curam, ut omnes leges naturales ferent.

Respondeo legem positivam non addere specialem malitiam legi naturali: addere tamen specialem subiectionem ad poenam, cui non est subiectus delinquens aduersus legem naturalem. Et licet de quolibet particulari peccato verum sit committentem dignum esse poena non solum aeterna, sed temporali, potestque à republica imponi: at de omnibus collectivè non est dicendum conveniens esse, ut imponeretur, imò potius est conveniens impunita relinqui.

Ad illud verò, quod addebat de rebus indifferentibus, respondeo res indifferentes, qua ratione indifferentes sunt, non esse materia legis; esse tamen quatenus necessariae, vitales sunt ad finem à legislatoe inventum: semper enim legislator finem habet honestum in lege ferenda; & ex huiusmodi honestate, res de se indifferentes honestatem recipiunt, ut bene dixit Suarez lib. 3. de legib. cap. 12. n. 16. Bonac. di. p. 1. de leg. 1. p. 5. num. 4.

3 Aduertenda tamen est differentia inter leges canonicas, & civiles: nam licet omnes leges tam canonicae, quam civiles honestatem, & virtutem respiciant, leges tamen canonicae primò, & per se virtutem respiciunt, quatenus media virtute ad finem (supernaturalem) homines dirigitur; leges autem civiles respiciunt virtutem, & honestatem, quatenus ad rectam, & convenientem gubernationem conducunt: eaque de causa materia legis civilis temporalis est; materia vero legis canonicae spiritualis, ut colligitur ex cap. si licet, de maiori, & obedi. c. p. bene quidem, cap. si Imperator, & alia 96. dist. & tradunt doctores in cap. Eccl. si de constitutionibus, & in l. omnes populi, ff. de iustia, & iure. Neque obstat lege civili prohiberi clandestina matrimonia, iuramenta, vitas, incestus, & alia, quae etiam lege canonica sunt prohibita, & spiritualia sunt: quia non prohibentur, quatenus impediunt homines à fine supernaturali consequendo, sed quatenus impediunt pacem, & rectam reipublicae gubernationem, & sic harum materia temporalis est. Adde huiusmodi leges civiles punientes haec delicta iuvare maxime canonicas leges, & in eorum subsidium sunt admittendae. Vide Couarr. 4. decret. in princ. n. 18. & seq. Th. Sanchez, lib. 3. de matr. di. p. 47. n. 1. e. Suarez lib. 4. de lege canonica c. 11. n. 6. & seqq.

4 Secundò aduerto saepe iudices Ecclesiasticos viri in litibus definiendis, & poena delinquentibus imponenda, legibus civilibus. Primò si lex civilis sit iam ab Ecclesia canonizata, hoc est, acceptata: nam tunc non obligat virtute civilis legis, sed quia est lex canonica, ut coningit in c. 1. & 2. de possess. & propr. c. cap. in primis, & gloriosus, dist. 11. & ibi glossa. Aduertitur optimè Suarez, lib. 4. de leg. c. 1. n. 15. cum Abbate in c. super eo, de v. ff. n. 4. & Felino ibi n. 3. Rebuffo, Gutierrez, & aliis non censeri approbaram ab Ecclesia legem civilem, ex eo quòd Gratianus in suo decreto illam inseruerit, sed necessariò ab aliquo ex Pontificibus debet approbati: quia Gratianus non habuit auctoritatem leges canonicas condendi; ac proinde neque civiles leges canonizandi.

Secundò viri debent iudices Ecclesiastici legibus civilibus

in libris definitis, in penis imponendis, quando non habent leges proprias canonicas, secundum quas possint iudicare, tunc enim earum loco subrogantur leges civiles, ex cap. 1. de noni operi unitate, ibi, sicut leges non dedignantur...

PUNCTUM VI.

An leges civiles, & canonicæ possint imperare actus internos.

- 1. Proponitur difficultas, ob quam Doctores affirmant legem humanam circa actus internos versari.
2. Nulla lex humana circa actus merè internos versatur.
3. Individe bene possunt præcipi actus interiores.
4. Actus interni, qui ad actum exteriorum præceptum, neque physice, nec moraliter necessarii est, præcipi non possunt.
5. Satis rationibus n. x. adducitur.

De lege eterna, & naturali nulla est dubitatio, cum tam potentia exterioris, quam interioris intellectus, & voluntatis Deo subiectæ sint. Solum de lege humana civili, & canonica est controversia, an circa actus interiores versari possit. Ratio dubitandi est, quia quælibet lex humana, tam canonica, quam civilis imperat, vel prohibet actus humanos, & liberos: sed actus humani, & liberi esse non possunt sine exercitio voluntatis, Ergo imperat, & prohibet actus interiores voluntatis, et ceteris. Cum lex prohibet, ne pro meritis accipiantur vitæ pretium taxatum, prohibet voluntatem accipientis tale pretium. Ergo iam lex versatur circa actus voluntatis. Item referunt peccata interiora. Secundo, si lex civilis solum versari possit circa actus externos, & non circa actus internos: ideo est, quia lex civilis imperat, aut prohibere non potest, nisi eos actus, qui recte gubernationi, & communi paci temperare possunt conducere, quia solum ad hanc finem data est hæc potestas. Sed ex hoc inferitur, non posse imperare, neque prohibere actum externum, nisi sit notorium, & manifestum, quia solus hic actus perturbare rempublicam potest, & communi bono obesse, quod sanè est falsum, & contra receptam sententiam. Ergo dicendum est, posse actus internos imperare. Tertio homicidium, vitæ aduiterium, quantumvis occultum, a lege civili prohibetur, etiam si puniri non possit. Ergo etiam de interioribus actibus iudicare non possit legislator, poterit nihilominus eos prohibere, aut imperare. Quarto specialiter de lege canonica, iudices enim Ecclesiastici non à populo, sed à Christo Domino habent potestatem: sed Christus Dominus non solum in actus externos, sed etiam in internos potestatem habuit. Ergo poterit hæc potestatem suis successoribus relinquere, in id credendum est relictam esse. Probo hæc consequentiam, quia verba, quibus reliquit hanc potestatem generalia sunt: Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum in celo, & quodcumque solveris super terram, erit solutum in celo. Ergo non debent limitari ad actus externos, cum potestas concessio late sit interpretanda, ut potest favor Principis non in destructionem, sed in adificationem animarum concessus. Item absolutè peccata interiora, dispensat in votis merè internis, excommunicat delinquentes in odio, vel amore iniuste procedant, et committat delinquentes in odio, vel amore iniuste procedat contra aliquem ex causa fidei excommunicantur, & in Clement. 1. de statu monachorum, excommunicantur monachi Benedictini ad curiam accedentes animo accusandi Prælatum: quæ conditiones omnino esse possunt interiores, & nemini manifestæ. Item præcipit Ecclesia sacramenta recipi cum recta dispositione, hoc est, absque conscientia peccati mortalis. Ergo præcipit contritionem, qui actus merè internus, & supernaturalis est. Denique præcipit Ecclesia recitationibus officium diuinum attentione in oratione, ex cap. dolentes, de celebratione Missarum, & recipiuntur beneficium curam, in intentionem assumentium sacerdotium intra annum, aliis fructibus Ferd. de Castro Sum. Mor. Pars 1.

beneficij eos priuat, ex cap. commissa, § ceterum de elect, in 6. Denique potestas Ecclesie est potestas spiritalis, quæ respicit bonum animatum, & supernaturalem finem, à quo per peccata merè interna maxime separantur.

Propter hæc multi censent legem humanam versari posse circa actus merè internos, specialiter si canonica sit, docuit glossa in cap. cogitationis de penit, dist. 1. Et in Clement. 1. de heret. §. verum, verb. de eo ipso, Medina C. de oratione, q. 15. de hac re, Rosella verbo absolutio 1. n. 28, & 29.

Alij Doctores sub distinctione procedunt. Affirmant namque non posse humanam legem, circa actus merè internos versari, si per se sumantur: ac quoties actui exteriori coniunguntur, etiam si per accidens, & ex arbitrio operantis coniuncti sint, posse circa illos versari, sic docuit Soto lib. 1. c. de iustit, quest. 5. art. 5. Corduba lib. 4. quest. 13. Couart, in regul. peccatum, 2. part. n. 7. Caietan, sum. verbo excommunicatio, cap. 3. Et verbo hora, § 3. Angel. verb. hereticus, n. 2.

Dicendum tamen est primò, non posse civilem, aut canonicam legem circa actus merè internos versari. Et de lege civili certum existimo, cum hæc à potestate populi ortum habeat, & populus non possit dare iurisdictionem supra id, quod sibi est omnino incognitum, & in quo nullam inter se ciues communicationem habent, neque bono communi obesse; aut proficere potest: propter quæ dixit Seneca 3. de benefice, relatus à D. Thoma 1. 2. q. 104. art. 5. corp. obnoxia esse, & adscripta dominis, mentem autem sui iuris esse, quasi diceret, in actibus mentis nulli hominum deberi subiectionem. De lege autem canonica probabilis censeo, non posse versari circa actus merè internos, non quia Christus Dominus non potuerit suæ Ecclesie hanc potestatem relinquere, sed quia credo relictam non esse, quod mihi persuadet: quia potestas hæc ferendi legem data est primò, & per se ad rectam Ecclesie gubernationem, sed Ecclesia visibilis non rectè gubernatur actu invisibili. Ergo non pertinet ad rectam Ecclesie visibilis gubernationem actus interior invisibilis. Item potestas legislativa coniuncta esse debet cum potestate punitiva, vi dixit Aristot. 10. Ethic. c. 5. qui enim leges ferre potest, potestatem debet habere puniendi transgressores illarum: puniendi, inquam, non solum per ipsam legem imponendo penam ipso facto transgressoribus: sed per sententiam cognoscendo de delicto, & de pena imposta, hoc enim conveniens est, & maxime necessarium ad observationem legum, sed in Ecclesia non est potestas puniendi per sententiam actus merè internos, quia nequit illos Ecclesia cognoscere, & indicare, homo enim videt solum ea, quæ patent: Deus autem intuetur cor: & ita traditur in cap. tua nos cernis tuus, de simonia, & alibi sæpè. Ergo cum cognitio delicti, & iudicium ipsius ad punitionem debeat necessariò præcedere, efficitur, non posse actum interiorem, Ecclesiam punire, & consequenter neque imperare: sic docuit D. Thom. communiter receptus 1. 2. quest. 91. art. 4. & quest. 100. art. 9. Nauar. sum. cap. 27. n. 17. Et in cap. cogitationis de penitent, distinct. 1. n. 9. Et in cap. si quis non dicat, eadem distinct. n. 8. Suarez plures referens, & late probans, lib. 4. de legib. cap. 12. n. 4. Et lib. 3. cap. 13. à n. 1. Salas disp. 9. sect. 1. n. 30. Azor. tom. 1. instit. moralium lib. 7. c. 10. Valquez 2. tom. disp. 160. cap. 2. Valent. tom. 2. disp. 7. q. 3. pun. 2. Et 7. Bonacina disp. 1. de legib. quest. 1. pun. 5. n. 8. & alij plures ab eisdem relati.

Dico secundo, potest humana respublica, & Ecclesia suis legibus actus interiores indirectè præcipere, si per se coniuncti sunt, cum actibus exterioribus præceptis: dupliciter autem esse possunt coniuncti. Primò, si necessarii sint ad actus externos imperatos faciendos, vel omittendos: & secundum hanc rationem clarum est posse præcipi actum internum, si enim lex præcipiat vendere merces, contractum celebrare, tributa solvere, tacitè præcipit voluntatem habere hæc omnia faciendi; quia sine tali voluntate hæc fieri non possunt, & in hoc nullus est, qui dissentiat, quia tunc non præcipitur actus internus per se, sed per accidens, quatenus ad externum efficiendum necessarius est. Adde talem actum internum sufficienter externum manifestari. Secundo modo coniunctus esse potest actus internus cum externo, quatenus necessarius est, ut actus externus non in esse physico, sed in esse morali constituantur, sæpè enim actus interior ad exteriorem hoc modo necessarius est, ad contractum enim legitimum requiritur intentio contrahendi, & secundum probabilem satis sententiam voluntas se obligandi: ad orationem vocalem intentio, & attentio: ad ministrationem sacramenti intentio faciendi, quod facit Ecclesia. Quando ergo actus exterior actum interiorem hoc modo requirit; si Ecclesia, vel respublica præcipiat talem actum exteriorem simul & interiorem censetur præcipere, & tunc præceptum non solum in rem exteriorem cadit, sed etiam in interiorem non per se, sed quatenus forma est actus exterioris. Quod autem præceptum talis actus exterioris facultatem Ecclesie, vel respublice non excedat, inde probatur, quia huiusmodi actus exteriores pertinent vel ad humanam, & politicam gubernationem, vel ad religiosum cultum Deo debitum, quis enim negare potest obesse respublice contractus fictos, & fraudulentos esse: & quis negabit ad cultum religiosum pertinere

DE... LA... DA... TOM... ET...